

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ДІАГНОСТИКИ СТАНУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

підготовки _____ магістра _____

денної форми здобуття освіти

освітньо-професійна програма Екологія та охорона навколишнього середовища

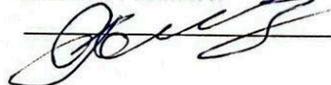
спеціальності _____ 101 Екологія _____

галузі знань 10 Природничі науки

ВИКЛАДАЧ: Горбань Валерій Віталійович, к.б.н., доцент, доцент кафедри загальної та прикладної екології і зоології _____

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри загальної та прикладної
екології і зоології

Протокол № 1 від "22" серпня 2025 р.
Завідувач кафедри загальної та прикладної
екології і зоології

 О.Ф. Рильський

Погоджено
Гарант освітньо-професійної
програми

 Н.В. Воронова

2025 рік

Зв'язок з викладачем :

Е-mail: valera251077@gmail.com

Сезн ЗНУ повідомлення: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=6807>

Телефон: 228-76-34,

Інші засоби зв'язку: Viber, Telegram

Кафедра: загальної та прикладної екології і зоології, III корпус, ауд. 212

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи діагностики стану навколишнього середовища» є засвоєння здобувачами освіти уявлення щодо форм та методів оцінки якості навколишнього середовища, комплексного підходу у проведенні моніторингових досліджень за станом навколишнього середовища, методів дослідження параметрів повітря, води та ґрунту, приладів і пристроїв, які використовуються для цих досліджень.

Курс «Основи діагностики стану навколишнього середовища» базується на знаннях в галузях екології, біології, хімії, фізики та математики.

Вивчення курсу «Основи діагностики стану навколишнього середовища» забезпечує успішність вивчення наступних навчальних дисциплін:

1. Екологічний моніторинг: методи контролю екологічного стану довкілля, сучасні принципи побудови систем регіонального спостереження за джерелами екологічного забруднення;

2. Загальна екологія та неоекологія: знання про кругообіг речовин, фотосинтез, тверді відходи, озон, смоги, кислотні дощі, добрива, відходи, стоки, викиди, вплив забруднень на живі організми (ГДК), неорганічні канцерогени (азбест, метали), неорганічні мутагени.

3. Методи біоіндикації стану навколишнього середовища: системний підхід до принципів біоіндикації екологічного стану довкілля, оптимізація організаційно-технічних рішень по його покращенню екологічної ситуації на основі використання експресної інформації про розвиток початкових

Сприяє формуванню загальних (К1, К2, К3, К4) та спеціальних (СК1, СК2, СК4, СК6, СК7, СК10) компетентностей.

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Семестр	3-й	3-й
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість годин	150	
Лекційні заняття	22 год.	8 год.
Лабораторні заняття	22 год.	6 год.
Самостійна робота	106 год.	136 год.
Консультації	https://www.znu.edu.ua/ukr/university/departments/biology/study	
Вид підсумкового семестрового контролю:	залік	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=6807	

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Компетентності/ результати навчання	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов та вимог.	Пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний). Лекції, бесіди, спостереження, пояснення. Метод проблемного викладу матеріалу. Дослідницький. Медіаграмотність. Практичні роботи, досліди, індивідуальне дослідницьке завдання.	Форми оцінювання: поточне, підсумкове. Методи оцінювання: тестування, метод інтерв'ю, опитування, імітаційна діяльність (моделювання), спостереження за навчальною діяльністю студентів, письмовий контроль, практичний контроль.
К1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.		
К2. Здатність приймати обґрунтовані рішення.		
К3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).		
К4. Здатність розробляти та управляти проектами		
СК1. Обізнаність на рівні новітніх досягнень, необхідних для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.		
СК2. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні екологічних проблем.		
СК4. Здатність застосовувати нові підходи до аналізу та прогнозування складних явищ, критичного осмислення проблем у професійній діяльності.		
СК6. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.		
СК7. Здатність до організації робіт, пов'язаних з оцінкою екологічного стану, захистом довкілля та оптимізацією природокористування, в умовах неповної інформації та суперечливих вимог.		
СК10. Здатність оцінювати рівень негативного впливу природних та антропогенних факторів екологічної небезпеки на довкілля та людину.		
ПР01. Знати та розуміти фундаментальні і прикладні аспекти наук про довкілля.		
ПР08. Уміти доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу.		
ПР13. Уміти оцінювати потенційний вплив техногенних об'єктів та господарської діяльності на довкілля.		
ПР15. Оцінювати екологічні ризики за умов недостатньої інформації та суперечливих вимог.		

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Організація спостережень за станом навколишнього середовища

Тема 1-2. Організація спостережень за станом навколишнього середовища

Нормування забруднень навколишнього середовища. Нормування вмісту речовин у фунті. Нормування вмісту речовин у воді. Нормування вмісту речовин у продуктах харчування. Загальні положення про моніторинг забруднень навколишнього середовища. Основні вимоги до методів і засобів екоаналітичного контролю.

Класифікація і основні характеристики екоаналітичних засобів

Змістовий модуль 2. Методи контролю за станом навколишнього середовища

Тема 3-4. Методи контролю за станом навколишнього середовища

Сучасні методи дослідження стану навколишнього середовища. Хімічні методи.

Фізико-хімічні методи. Фізичні методи. Хроматографічний аналіз.

Змістовий модуль 3. Дослідження атмосфери.

Тема 5 Дослідження атмосферного повітря

Показники складу та властивостей атмосфери і особливості її забруднення. Будова і склад атмосфери. Джерела та види забруднення атмосфери. Види та характеристика викидів в атмосферу. Параметри викидів. Джерела утворення викидів в атмосферу забруднюючих речовин за галузями промисловості.

Змістовий модуль 4. Дослідження поверхневих вод

Тема 6 Дослідження поверхневих вод

Сучасний стан поверхневих вод. Джерела і види їх забруднення. Основні завдання й організація системи моніторингу поверхневих вод. Принципи організації спостереження і контролю якості поверхневих вод. Програми спостережень, терміни проведення гідрохімічних робіт у пунктах спостережень.

Змістовий модуль 5. Дослідженням спікшої о океану

Тема 7. Дослідження світового океану.

Джерела та види забруднення океану. Дампінг. Умови організації і здійснення дампінгу. Коротка характеристика основних забруднювачів. Антропогенна дія забруднювачів моря на різних рівнях: індивідуальному, популяційно-біоценотичному. Організація спостережень за станом морів і океанів.

Змістовий модуль 6. Дослідження ґрунту

Тема 8-9. Дослідження ґрунту

Сучасний стан ґрунтового покриву землі і антропогенний вплив на нього. Види, типи фунтів, їхня характеристика. Загальний баланс земельних ресурсів світу. Наукові, правові і організаційні засади створення ґрунтового моніторингу.

Змістовий модуль 7. Моніторинг ґрунтів

Тема 10. Моніторинг фунтів

Необхідність здійснення ґрунтового моніторингу, його завдання. Мета, функції, об'єкти та суб'єкти ґрунтового моніторингу. Структура служби моніторингу фунтів. Організація спостережень і контролю за рівнем забруднення ґрунтів. Основні принципи спостережень за рівнем хімічного забруднення ґрунту. Відбір, транспортування і зберігання проб ґрунту. Прилади для відбору проб ґрунту.

Змістовий модуль 8. Біомоніторинг стану навколишнього середовища

Тема 11 Біомоніторинг стану навколишнього середовища

Дослідження стану довкілля на основі спостережень поведінки рослин і тварин.

Переваги біомоніторингу. Рослини-індикатори і рослини-монітори. Оцінювання реакції рослин на забруднення. Відбір і підготовка біологічних матеріалів для біомоніторингу. Біомоніторинг фунтів і водних ресурсів. Рослинні індикатори глибини рівня та хімічного складу фунтових вод

4. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття /роботи	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
Лекція 1-2	Організація спостережень за станом навколишнього середовища	4	2	щотижня
Практична робота 1	Перелік питань, завдань, текст практичної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=6807	4	2	щотижня
Самостійна робота	Організація спостережень за станом навколишнього середовища Питання для розгляду <ul style="list-style-type: none"> ■ Які основні відмінності між фоновим, імпульсним та оперативним моніторингом? ■ Які основні компоненти навколишнього середовища підлягають моніторингу? ■ Які існують методи відбору проб для аналізу різних компонентів навколишнього середовища? ■ Які державні органи відповідають за організацію моніторингу навколишнього середовища у вашій країні? ■ Які міжнародні організації беруть участь у моніторингу глобального навколишнього середовища? 	7	11	щотижня
Лекція 3-4	Методи контролю за станом навколишнього середовища	4	2	щотижня
Практична робота 2	Перелік питань, завдань, текст практичної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=6807	4	2	щотижня
Самостійна робота	Сучасна екологічна та техногенна ситуація в Україні Питання для розгляду <ul style="list-style-type: none"> ■ Які переваги та недоліки різних методів аналізу проб навколишнього середовища? ■ Які фактори впливають на точність результатів аналізу? ■ Як забезпечити збереження проб до моменту аналізу? ■ Які існуючі стандарти та нормативи в галузі контролю якості довкілля? ■ Які нові методи аналізу з'являються в останні роки? 	7	11	щотижня
Лекція 5	Дослідження атмосферного повітря	4		щотижня
Практична робота 3	Перелік питань, завдань, текст практичної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=6807	4		щотижня
Самостійна робота	Дослідження атмосферного повітря Питання для розгляду <ul style="list-style-type: none"> ■ Які основні джерела забруднення атмосферного повітря у вашому регіоні? ■ Як метеорологічні умови впливають на розсіювання забруднювачів в атмосфері? ■ Які існують методи прогнозування забруднення атмосфери? ■ Які міжнародні стандарти регулюють якість атмосферного повітря? 	7	15	щотижня

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни

Лекція 6	Дослідження поверхневих вод	2	2	щотижня
Практична робота 4-5	Перелік питань, завдань, текст практичної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=6807	2		щотижня
Самостійна робота	Дослідження поверхневих вод Питання для розгляду <ul style="list-style-type: none"> ■ Які основні джерела забруднення поверхневих вод у вашому регіоні? ■ Як антропогенна діяльність впливає на гідрологічний режим водоем? ■ Які біологічні індикатори використовуються для оцінки якості води? ■ Які існують методи очищення стічних вод? ■ Які наслідки забруднення поверхневих вод для екосистем і людини? 	11	13	щотижня
Лекція 7	Дослідження світового океану.	2		щотижня/
Практична робота 6-7	Перелік питань, завдань, текст практичної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=6807	2		щотижня
Самостійна робота	Дослідження світового океану Питання для розгляду <ul style="list-style-type: none"> ■ Які основні забруднювачі Світового океану та звідки вони надходять? ■ Як змінюється рівень Світового океану і які наслідки це має для прибережних зон? ■ Які методи використовуються для вивчення морських екосистем? ■ Як змінюється біорізноманіття Світового океану під впливом антропогенних факторів? ■ Які міжнародні угоди спрямовані на охорону Світового океану? 	11	15	щотижня
Лекція 8-9	Дослідження ґрунту	2		щотижня
Практична робота 8-9	Перелік питань, завдань, текст практичної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=6807	2		щотижня
Самостійна робота	Дослідження ґрунту Питання для розгляду <ul style="list-style-type: none"> ■ Які основні типи ґрунтів та їхні властивості? ■ Які забруднювачі найбільше впливають на якість ґрунтів? ■ Які методи використовуються для відбору проб ґрунту? ■ Як оцінюється родючість ґрунтів? ■ Які заходи вживаються для рекультивації забруднених ґрунтів? 	11	15	щотижня
Лекція 10	Моніторинг ґрунтів	2		щотижня
Практична робота 10	Перелік питань, завдань, текст практичної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=6807	2		щотижня

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни

Самостійна робота	Моніторинг ґрунтів Питання для розгляду <ul style="list-style-type: none"> ■ Які основні цілі моніторингу ґрунтів? ■ Які показники якості ґрунтів відстежуються під час моніторингу? ■ Як часто проводяться моніторингові дослідження ґрунтів? ■ Які інформаційні системи використовуються для зберігання та обробки даних моніторингу ґрунтів? ■ Які проблеми виникають при проведенні моніторингу ґрунтів та як їх вирішувати? 	11	15	щотижня
Лекція 11	Біомоніторинг стану навколишнього середовища	2	2	щотижня
Практична робота 11	Перелік питань, завдань, текст практичної роботи викладено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=6807	2	2	щотижня
Самостійна робота	Біомоніторинг стану навколишнього середовища Питання для розгляду <ul style="list-style-type: none"> ■ Що таке біоіндикатори і які їхні переваги? ■ Які види організмів використовуються як біоіндикатори? ■ Як оцінюється стан навколишнього середовища за допомогою біоіндикаторів? ■ Які обмеження має метод біоіндикації? ■ Які приклади застосування біоіндикації в екологічному моніторингу? 	11	11	щотижня

5. Види і зміст контрольних заходів

Вид заняття/роботи	Вид поточного контрольного заходу	Зміст контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання*	Усього балів		
1	2	3	4	5		
Поточний контроль						
Практична робота 1	Опитування, завдання самостійної роботи 1-2, виконання практичної роботи 1-2.	<p>Вимоги до виконання та оформлення практичної роботи подано у СЕЗН ЗНУ, на сторінці дисципліни «Екологічний менеджмент і аудит», адреса: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=6807 де надаються вимоги до необхідного обладнання, покроковий хід виконання практичної роботи та вимоги до узагальнення отриманих результатів.</p> <p>Питання для підготовки до опитування (питання лекції, див. розд. 3) та перевірки самостійної роботи див. табл. 4.</p>	<p>Термін виконання – до наступного лабораторного заняття.</p> <p>4-5 бали – практична робота виконана та захищена вчасно і якісно. Здобувач освіти повно та вірно здатен проаналізувати та узагальнити отриманий результат. При виконанні практичної роботи було дотримано всіх вимог, передбачених програмою курсу.</p> <p>2-3 бали - при виконанні практичної роботи здобувач освіти виконує роботу за зразком з помилками; робить висновки, але не розуміє достатньою мірою мету роботи.</p> <p>1 бал – робота виконана на 30-50%, висновки невірно сформульовані, захищена невчасно</p>	5		
Практична робота 2	Опитування, завдання самостійної роботи 3, виконання практичної роботи 3.			5		
Практична робота 3	Опитування, завдання самостійної роботи 4, виконання практичної роботи 4			5		
Практична робота 4-5	Опитування, завдання самостійної роботи 5, виконання практичної роботи 5			5		
Практична робота 6-7	Опитування, завдання самостійної роботи 6, виконання практичної роботи 6-7			5		
				5		
Практична робота 8-9	Опитування, завдання самостійної роботи 8, виконання практичної роботи 8			5		
Практична робота 10	Опитування, завдання самостійної роботи 9, виконання практичної роботи 9.			5		
Практична робота 11	Опитування, завдання самостійної роботи 10, виконання практичної роботи 10			5		
Практична робота 1-5	Тестування			В системі Moodle.znu. Дозволено 2 спроби, з яких обирається кращий результат.	10 тестових завдань – кожна правильна відповідь – 1 бали	10

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Силабус навчальної дисципліни

Практична робота 6-11	Тестування	В системі Moodle.znu. Дозволено 2 спроби, з яких обирається кращий результат.	10 тестових завдань – кожна правильна відповідь – 1 бали	10
Усього поточний контроль	18			60
Підсумковий контроль				
Залік	Тестування в СЕЗН ЗНУ	Підготовка до екзамену здійснюється за навчальним матеріалом усього курсу (питання див. Розділ 3 робочої програми навчальної дисципліни)	Виконання тестових завдань відбувається на сторінці дисципліни в СЕЗН ЗНУ. Із банку тестових завдань СЕЗН ЗНУ для кожного здобувача освіти випадковим чином обирається 20 тестових завдань. За кожен вірну відповідь на тестове завдання здобувач вищої освіти отримує 1 бал	20

	<p>Індивідуальне дослідницьке завдання</p>	<p>Індивідуальні дослідницькі завдання повинні містити аналіз сучасного стану обраного питання. Виконуються у вигляді доповіді та презентації. Обсяг доповіді ІДЗ повинен бути розрахований на 7-10 хв. Доповідь повинна складатися зі вступу, в якому висвітлена актуальність, мета дослідження, завдання, об'єкт та предмет (1-2 хв.) повне висвітлення питань, висновки та додається список використаних джерел. Презентація ІДЗ повинна містити графіки, таблиці та рисунки та складатися з 15-20 слайдів.</p> <p>ІДЗ повинно бути виконано протягом семестру, та представлено до захисту до початку залікового тижня.</p> <p>Питання для виконання ІДЗ обираються відповідно до номера прізвища студента у журналі академічної групи.</p> <p>Орієнтовні питання для виконання завдання викладено на сторінці СЕЗН ЗНУ на платформі Moodle.</p>	<p>19-20 балів – здобувачі вищої освіти самостійно виконали понад 90% завдань, під час виконання роботи виявили усебічні, систематичні та глибокі знання програмного матеріалу з дисципліни, уміння ставити мету і формулювати завдання досліджень; творчі здібності у розумінні та використанні програмного матеріалу для виконання поставлених мети та завдань; чітко, логічно, послідовно викладати матеріал; робити обґрунтовані висновки. Під час захисту індивідуального завдання надавали вичерпні, аргументовані та цілісні відповіді на всі запитання. Робота оформлена акуратно, відповідно до поставлених вимог.</p> <p>17-18 балів – здобувачі вищої освіти виконали не менше 90% завдань, завдання роботи виконані достатньо грамотно, але є декілька (1-3) несуттєвих помилок. Під час виконання роботи здобувачі освіти виявили знання і розуміння програмного матеріалу з дисципліни в повному обсязі, уміння ставити мету і формулювати завдання досліджень; творчий підхід до виконання поставлених мети та завдань; логічно, послідовно викладати матеріал; робити обґрунтовані висновки. Під час захисту індивідуального завдання загалом надавали аргументовані, без суттєвих помилок, відповіді на всі запитання. У цілому робота оформлена акуратно, але наявні незначні неточності в її оформленні та презентації.</p> <p>15-16 балів – здобувачі вищої освіти виконали не менше 80% завдань, завдання роботи виконані достатньо грамотно, але є декілька (до 5) несуттєвих помилок. Під час виконання роботи здобувачі освіти виявили знання і розуміння програмного матеріалу з дисципліни з основних розділів, уміння ставити мету і формулювати завдання досліджень; логічно, послідовно викладати матеріал; робити висновки. Під час захисту індивідуального завдання відповідали достатньо грамотно, але припускались однієї-двох непринципових помилок. Робота оформлена акуратно, але наявні незначні неточності в її оформленні.</p>	<p>20</p>
--	--	---	--	-----------

			<p>13-14 балів – здобувачі вищої освіти виконали завдання не в повному обсязі, але не менше 70%. Під час виконання роботи виявили знання й розуміння основних положень дисципліни; завдання виконали неповно, непослідовно; наявні неточності та помилки у змісті та оформленні роботи. Здобувачі освіти виявляють знання й розуміння основних положень матеріалу, але надають неповні, непослідовні відповіді. Під час захисту індивідуального завдання демонстрували недостатньо глибокі знання з досліджуваної теми, припускаючись не відповідностей у визначенні понять, неповно або недостатньо аргументовано відповідали на запитання.</p> <p>10-12 балів – здобувачі вищої освіти виконали завдання не в повному обсязі, але не менше ніж на 60%; у роботі присутні принципові помилки в оформленні. Під час виконання роботи виявили знання й розуміння основних положень матеріалу з дисципліни. Під час захисті та підготовці презентації продемонстрували поверхневі знання з досліджуваної теми, відповідали неповно, непослідовно, припускаючись не відповідностей у визначенні понять, не вміє переконливо обґрунтувати свою думку.</p> <p>0-9 балів – здобувачі вищої освіти виконали понад 50% завдань. Під час виконання роботи припускалися принципових помилок при розв'язанні завдань. Робота оформлена зі значними порушеннями вимог. Необхідна досконала переробка роботи. Під час захисту здобувачі освіти виявили поверхові знання і розуміння основного програмового матеріалу в обсязі, який не дозволяє засвоювати наступний програмний матеріал; не відповідає на основні запитання.</p>	
<p>Усього підсумковий контроль</p>				<p>40</p>

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

6. Основні навчальні ресурси

Рекомендована література

Основна:

1. Гандзюра В.П. Кількісні критерії оцінки стану екосистем і якості середовища : збірник матеріалів II-го Всеукраїнського з'їзду екологів. Київ, 2018. 46с.
2. Водна рамкова директива ЄС 200/60/ЄС. Основні терміни та їх визначення. Київ, 2018. 240с.
3. Впровадження Європейських стандартів і нормативів у Державну систему моніторингу довкілля України: наук.-метод. посібник /О.І. Бондар, О. Г. Тараріко, Є. М. Варламов та ін.Київ : Інрес, 2018. 264 с.
5. Методи вимірювання параметрів навколишнього середовища: підруч. / Г. І. Гринь, В. І. Мохонько, О. В. Суворін та ін. Сєверодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2019. 420 с.

Додаткова:

1. Батлук В.А. Основы экологии и охраны окружающей среды: учебное пособие. Львів: Афіша, 2001. 333 с.
2. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: навч. посібник. Київ : Т-во «Знання», 2002. 203 с.
3. Запольський А.К., Салюк А.І. Основы екології: підручник / за ред. К.М. Ситника. 3-тє вид., стер. Київ : Вища шк., 2005. 285 с.
4. Гандзюра В.П., Грубінко В.В. Поняття шкодочинності в екології: наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія: Біологія. Тернопіль, 2007. №1 (31). С. 11-31.Носовський Т.А. Основы промислової екології: навч. посібник. Київ : ІСДО, 1996. 80 с.
5. Промислова екологія: навчальний посібник / С.О. Апостолук, В.С. Джигирей, А.С. Апостолук та ін. Київ : Знання, 2005. 474 с.
6. Основы екології: підручник / Солошенко О.В., Фесенко А.М., Кочетова С.І., Гаврилович Н.Ю., Осипова Л.С. Харків: Парус, 2008. 371 с.
7. Сторожук В.М., Батлук В.А., Назарук М.М. Промислова екологія: підручник. Львів: Українська академія друкарства, 2006. 574 с.
8. Гандзюра В.П. Продуктивність біосистем за токсичного забруднення середовища важкими металами. Київ, ВГЛ «Обрії», 2002. 248 с.
9. Екологічна енциклопедія: у 3 т. / редколегія: А.В. Толстоухов (головний редактор) та ін. Київ : ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2007. Т. 2. 416 с.
10. Екологічна безпека та охорона навколишнього середовища: підручник для студентів екологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / за редакцією О. І. Бондаря, Г.І. Рудька. Київ : Вид-во «ЕКМО», 2004. 423 с.

Інформаційні джерела:

1. Офіційний сайт Міністерства екології і природних ресурсів України URL: <http://www.menr.gov.ua>
2. Каталог Українських Web-ресурсів з екології URL: <http://catalog.uinzei.kiev.ua/index.php>.
3. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського URL: <http://www.nbu.gov.ua>
4. Сайт Наукової бібліотеки ЗНУ URL : <http://library.znu.edu.ua/>
5. Адреса дисципліни СЕЗН ЗНУ URL: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10621>

7. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування лекційних і практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється у формі захисту завдань, що були виконані на пропущеному занятті.

Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Політика академічної доброчесності

Усі роботи, що виконуються здобувачами вищої освіти під час проходження курсу, перевіряються на наявність плагіату за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення UniCheck. Відповідно до чинних правових норм, плагіатом вважатиметься: копіювання чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; рерайт (перефразування чужої праці без згадування оригінального автора). Будь-яка ідея, думка чи речення, ілюстрація чи фото, яке ви запозичуєте, має супроводжуватися посиланням на першоджерело. Приклади оформлення цитувань див. на Moodle: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=103857> Роботи, у яких виявлено ознаки плагіату, до розгляду не приймаються і відхиляються без права перескладання. Якщо ви не впевнені, чи підпадають зроблені вами запозичення під визначення плагіату, будь ласка, проконсультуйтеся з викладачем.

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти

Врахування результатів, отриманих здобувачем за рахунок неформальної/інформальної освіти здійснюється згідно з Положенням Запорізького національного університету про порядок визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/3647.ukr.html

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2024-2025 н. р. доступний за адресою: <https://tinyurl.com/yckze4jd>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**
Електронна адреса:
Гаряча лінія: Тел.

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):
<https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу. Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ:
<http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ:
<https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocnu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ): <http://sites.znu.edu.ua/confucius>